सीबीएसई कक्षा - 8 संस्कृत (SA -2) set 1
(सत्रम्-2011-2012)

निर्देशाः –

- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।
- खण्डः 'क' अपठित अवबोधनम् (7 अंकाः)
- खण्डः 'ख' रचनात्मकं कार्यम् (15 अंकाः)
- खण्डः 'ग' अनुप्रयुक्त व्याकरणम् (20 अंकाः)
- खण्डः 'घ' पठित-अवबोधनम् (28 अंकाः)
- सर्व प्रश्नाः अनिवार्याः।
- प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि।
- प्रश्न संख्या अवश्यमेव लेखनीया।
- उत्तराणि संस्कृतेनैव लेखनीयानि।

खण्डः 'क'

(अपठित अवबोधनम्) (7)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत-

अहम् एकः छिन्नः वृक्षः अस्मि। ह्यः वने एकः नरः आगत्य काष्ठाय मम शरीरम् अछिन्नत् छेदनेन मम शरीरे अनेके व्रणाः जाताः। छुरिकाया प्रहारेण मम शरीरात् अश्रुणि अपतन्। अवर्णनीया मम व्यथा। हृदयं विदीर्णं जातम्। कण्ठ अवरुद्धः। मम अन्तकालः समीपे एव तिष्ठति। काष्ठानि नीत्वा स तु गतवान्। परं कः अस्ति, यः मम व्यथां श्रोष्यति। द्रुमान् छित्वा नरः प्रकृतिं नाशयन्ति। इन्धनाय, कर्गदपत्राय, भवन-निर्माणाय मम काष्ठस्य प्रयोगः भवति। किन्तु मम नाशेन मानवः औषधयः कुतः प्राप्स्यति। यात्रिणः अपि निराश्रिताः भविष्यन्ति। ममोपरि आश्रिताः खगाः च छायाहीनाः भविष्यन्ति। आतपेन तप्तः श्रान्तः यात्री अधुना कुत्र गमिष्यति? मम जीवने पुनः वसन्तः न आगमिष्यति।

(I) एकपदेन उत्तरत- **(½×4=2)**

(क) वृक्षस्य जीवने पुन: कः न आगमिष्यति?

(ख) ह्यः वने कः आगच्छत्?

(ग) काष्ठानि नीत्वा कः गतवान्?

(घ) भवन-निर्माणाय कस्य आवश्यकता भवति?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(2×1=2)**

(क) काष्ठस्य प्रयोगः कस्मै भवति?

(ख) वृक्षाणां नाशेन किं भविष्यति?

(III) निर्देशानुसारम् उत्तरत- **(½×4=2)**

(क) 'पक्षिणः' इति पदस्य पर्यायम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत।

(ख) 'अस्मि' इति क्रियापदस्य कर्तुपर्द किमस्ति?

(ग) 'अनेके व्रणाः' अत्र विशेषण-पदं किमस्ति?

(घ) 'आनीय' इति पदस्य विलोम पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत।

(IV) प्रदत्तस्य अनुच्छेदस्य शीर्षकं लिखत। (1)

खण्डः (ख)

(रचनात्मकम् लेखनम्) (15)

2. स्वविद्यालयस्य वार्षिकोत्सवं वर्णयन्तः मित्रं प्रति लिखिते अस्मिन् पत्रे उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयत – **(½×10=5)**

परीक्षाभवनम्

तिथि (i).....

प्रिय (ii).....।

(iii).....

भवतः पत्रं प्राप्तम्। अहं स्वविद्यालयस्य (iv)..... वर्णयामि। एकमासपूर्वमेव (v)..... सर्वे अध्यापकः (vi)..... च कार्येषु व्यस्ताः आसन्। शिक्षानिदेशकः कार्यक्रमस्य (vii) ..... आसीत्। सः (viii) ..... अतीव प्राशंसत्, योग्येभ्यः छात्रेभ्यः च (ix) अयच्छत्। पितृभ्याम् नमः।

भवतः (x) .....
क ख ग

the Online Gurukul
Traditional Method Of Learning With The Help Of Modern Technology

शब्द सूची- राकेश, वार्षिकोत्सवम, छात्राः, कार्यक्रमम्, पारितोषिकानि, 15.02.12, मित्रम्, सप्रेमनमः, मुख्यातिथिः, विद्यालैयस्य

3. अधः प्रदत्तं चित्रम् आधृत्य मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दसहायतया पञ्च-वाक्यानि संस्कृतभाषायां लिखति- **(1×5=5)**

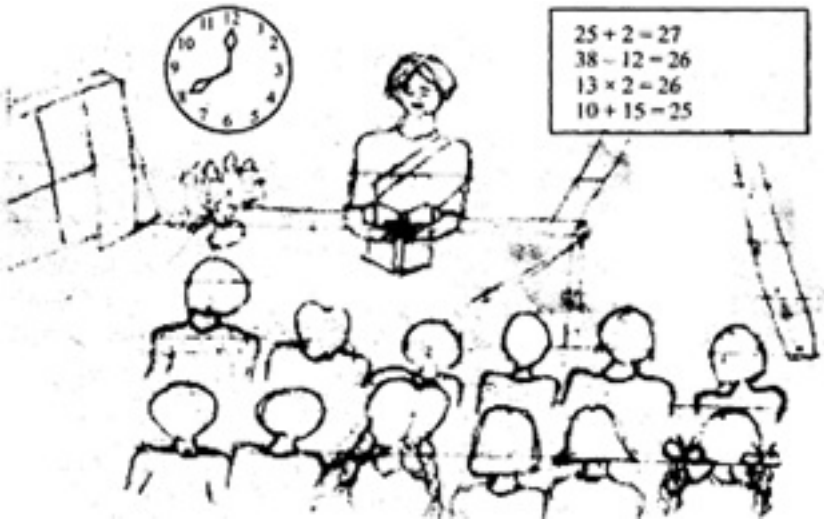

मञ्जूषा- श्यामपटः गणितस्य, अध्यापिका, सावधानम्, बालकाः, लिखितम्, प्रश्नाः, घटिकायंत्रानुसारम्, समयः, सम्बर्धति, शोभाम्, पाठ्, पुष्पपात्रम्, पादोनद्वादस।

4. मज्जूषायां प्रदत पंक्ति सहायता अधोलिखित संवादं पूरयित्वा पुनः लिखत- **(5)**

श्यामः – जलम् आनय।

शिखा- (i) ..... वा।

श्यामः - शीतलं जलम् आनय।

शिखा - शीतलं तु नास्ति (ii) ..... ।

श्यामः – (iii) ..... तु कार्यहीनः अस्ति।

शिखा - (iv) ..... आनय।

श्यामः - अहं तु व्यथितः अस्मि।

शिखा - अहा ! विद्युद्-व्यञ्जनं चलितं (v) ..... ।

मञ्जूषा- यतो हि विद्यद् नास्ति, शीतलं सामान्यं, विद्युद् आगतं, आपणात् हिमखण्डानि, विद्युतं, विभागः

खण्डः (ग)

the Online Gurukul
Traditional Method Of Learning With The Help Of Modern Technology

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम) (20)

5. मञ्जूषात् पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – **(1×5=5)**

(क) ..... बाला विद्यालयात् गृहं गच्छति।

(ख) उद्याने ..... पुष्पाणि विकसितानि सन्ति।

(ग) पिता ..... लेखनीं मह्यम् आपणात् आनयत्।

(घ) अहम् ..... फले तुभ्यम् ददामि।

(ङ) ..... बालिकाः मधुराणि गीतानि गायन्ति।

मञ्जूषा – एताम्, एषा, एते, एतानि, एताः

6. अधोलिखितेषु पदेषु सन्धिविच्छेदं कुरुत – **(5)**

(क) अस्त्युत्तरस्याम् = ... + ...

(ख) नगाधिराजः = ... + ...

(ग) पूर्वापरौ = ... + ...

(घ) किरणेष्विव = ... + ...

(ङ) यस्यातपवन्ति = ... + ...

7. 'गम्' धातु पदस्य लूट्लकारे रूपाणि लिखत। **(5)**

8. 'नदी' शब्दस्य प्रथमा, द्वितीया, तृतीया विभक्ति रूपाणि लिखत। **(5)**

खण्डः (घ)

(पठित–अवबोधनम्) (28)

9. अधोलिखित गद्यांशम् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

सामाजिक कुरीतिनां सावित्री मुखरं विरोधम् अकरोत्। विधवानां शिरोमुण्डनस्य निराकरणाय् सा साक्षात् नापितैः मिलता। फलतः केचन नापिताः अस्यां रूढौ सहभागिताम् अत्यजन्। एकदा सावित्र्या मार्ग दृष्टं यत् कूपं निकषा शीर्णवस्त्रावृताः तथा कथिता निम्नजातीयाः काश्चित् नार्यः जलं पातुं याचन्ते स्म ! उच्चवर्गीयाः उपहासं कुर्वन्तः कूपात् जलोद धरणम् अवारयन्। सावित्री एतत्

the Online Gurukul
Traditional Method Of Learning With The Help Of Modern Technology

अपमानं सोढुं नाशक्नोत्। सा ताः स्त्रियः निजगृहम् नीतवती। तडागं दर्शयित्वा अकथयत् च तत् यथेष्टं जलं नयत्। सार्वजनिकोऽयम् तडागः।

(I) एकपदेन उत्तरत- **(4×4=2)**

(क) का कुरीतिनां मुखरं विरोधम् अकरोत्?

(ख) के उपहासम् अकुर्वन्?

(ग) सावित्री केषाम् मुखरं विरोधम् अकरोत्?

(घ) सावित्री कैः मिलिता?

(II) पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(2×1=2)**

(क) का अपमान सोढुं नाशक्नोत्?

(ख) के रूढौः सहभागिताम् अत्यजन्?

(III) निर्देशानुसारम् उत्तरत- **(½×2=1)**

(क) 'अकरोत्' पदे कः लकारः अस्ति?

(ख) 'दर्शयित्वा' पदस्य प्रकृति प्रत्यय कुरु?

10. अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - **(1×5-5)**

(क) आर्यभटेन कः ग्रन्थः रचितः?

(ख) पृथिव्या मानदण्डः कः?

(ग) कानि वस्तूनि पर्यावरणं दूषयन्ति?

(घ) उद्यानम् कैः निनादैः रम्यम्?

(ङ) प्राचीनेतिहासे काः स्वाधीनाः आसन्?

11. रेखांकित पदानि आघृत्य प्रश्न निर्माण कुरुत- **(1×5=5)**

(क) गजपरिमाणं <u>गजधरः</u> धारयति।

(ख) बालः <u>गृहे</u> विलपिष्यति।

the Online Gurukul
Traditional Method Of Learning With The Help Of Modern Technology

(ग) तडागाः संसार सागराः कथ्यन्ते।

(घ) वानर पुङ्गवः श्री हनुमानः अस्ति।

(ङ) सावित्र्याः मृत्यु असाध्यरोगेण भवति।

12. विपरीतार्थकाः शब्दाः लेखनीयाः- **(1×5=5)**

(क) गुणाः .....

(ख) स्वीकारः .....

(ग) दक्षिण हस्तः .....

(घ) अनन्या .....

(ङ) कृतज्ञः .....

13. मञ्जूषातः समुचितानि पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- **(4)**

मञ्जूषात – रचयन्ति, गृहीतँवा, सहसा, जिज्ञासा, सह

(क) छात्राः पुस्तकानि ..... विद्यालयस् गच्छन्ति।

(ख) मालाकाराः पुष्पैः माला ..... ।

(ग) मम मनसि एका .....वर्तते।

(घ) रमेशः मित्रेः ..... विद्यालयं गच्छति।

14. अधोलिखित ग्रन्थम् केन रचितम् तस्य नामानि लिखत - **(4)**

रामायणम्, महाभारतम्, अभिज्ञानशाकुन्तलम्, सुबोधरत्नाकारः

the Online Gurukul
Traditional Method Of Learning With The Help Of Modern Technology